

УДК 378.371

«ПРОФЕСІЙНА ЦІЛІСНІСТЬ І ЧЕСНІСТЬ» МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ

Ісаєва О.С., к. філол. н.,
доцент кафедри латинської та іноземних мов
Львівський національний медичний університет
імені Данила Галицького

«Професійна цілісність і чесність» працівника охорони здоров'я повинна теоретично обґрунтувати сутність трансформації загальних засад і принципів моралі сучасного суспільства, зокрема щодо специфічних умов професійної діяльності медика. «Професійну цілісність і чесність» як культурно-етичний складник слід базувати на теоретичному, прикладному та нормативному компонентах етики, а зміст етико-деонтологічних норм детермінувати характерними завданнями конкретного виду професійної діяльності у процесі викладання гуманітарних дисциплін. Першочергову самореалізацію студента-медика як особистості вбачаємо в сенсі професійної цілісності, тобто розвитку гармонійної та чесної особи.

Ключові слова: професійна цілісність, чесність, студенти-медики, гуманітарні дисципліни.

«Профессиональная целостность и честность» работника здравоохранения должна теоретически обосновать сущность трансформации общих основ и принципов морали современного общества, в том числе касательно специфических условий профессиональной деятельности медика. «Профессиональную целостность и честность» как культурно-этическую составляющую следует базировать на теоретическом, прикладном и нормативном компонентах этики, а содержание этико-деонтологических норм детерминировать характерными задачами конкретного вида профессиональной деятельности в процессе преподавания гуманитарных дисциплин. Первоочередную самореализацию студента-медика как личности видим в смысле профессиональной целостности, то есть в развитии гармоничной и честной личности.

Ключевые слова: профессиональная целостность, честность, студенты-медики, гуманитарные дисциплины.

Isayeva O.S. "PROFESSIONAL INTEGRITY AND HONESTY" OF FUTURE DOCTORS

"Professional integrity and honesty" of health workers should theoretically justify the transformation of the nature of general principles and morality of modern society on the specific conditions of professional doctors in particular. "Professional integrity and honesty" as a cultural and ethical constituent should be based on theoretical, practical and normative ethical components and the content of ethical and deontological norms should be determined by typical tasks of a particular type of professional activity in the process of teaching humanities. The primary self-realization of a medical student as an individual is regarded in the sense of professional integrity, the development of harmonious and honest person.

Key words: professional integrity, honesty, medical students, humanities.

Постановка проблеми. Радикальні зміни відбуваються в усіх сферах нашої держави, а отже, ці процеси не можуть оминути й охорону здоров'я, адже покликання працівників медичної галузі полягає в порятунку та допомозі пацієнтам, забезпеченні здоров'я нації загалом. Тому професійне навчання у вищих закладах освіти України варто спрямовувати на оволодіння студентами сучасних компетентностей, в основу яких закладено культуру, мораль та етику особистості як базові складники медичної освіти. У сьогочасних умовах реорганізації вищої освіти на усіх рівнях зростають вимоги щодо професійних якостей та морально-етичних цінностей майбутніх медичних працівників. Слід зазначити, що не лише національно-патріотичне виховання студентів-медиків, але й гуманітарна підготовка у вищих закладах основи національної свідомості, духовності, чесності та мораль-

но-етичних норм на рівні з професійними якостями майбутніх медичних працівників. Отож, вважаємо за необхідне ввести у вжиток термін «професійна цілісність і чесність» майбутніх лікарів у викладанні блоку гуманітарних дисциплін сучасної медичної освіти.

Мету дослідження вбачаємо в закладанні професійних якостей особистості та обов'язкових професійних умінь і навичок, які формують компетенції сучасного медика. Професійна цілісність розглядається нами як важлива константа професійної компетентності та добропорядності студентів-медиків у вивченні гуманітарного блоку, а чесність – це необхідна складова частина характеру та вдачі особистості лікаря, що закладається батьками в дитинстві й виховується упродовж життя. Теоретична значущість дослідження полягає у вирішенні фундаментальної наукової проблеми вищої школи з педагогічної точки зору, що перед-

бачає проектування та реалізацію професійної цілісності та чесності як визначного ресурсу якості вищої професійної освіти, що і є завданням статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика «професійної цілісності та чесності» як складова частина професійної компетентності фахівців сфери охорони здоров'я ще не була предметом дослідження з педагогічної точки зору у викладанні дисциплін гуманітарного блоку. Тому акцентуємо увагу на дослідженнях професійної компетентності майбутніх фахівців (Л. Алексєєва, В. Андрущенко, В. Баркасі, В. Введенський, О. Гура, Т. Добутько, О. Дубасенюк, В. Калінін, Л. Макарова, А. Маркова, с. Сисоєва, В. Сластьонін, І. Соколова, В. Стрельников, Л. Хоружа, Л. Шевчук, В. Юрченко тощо), адже професійна компетентність педагога має спільні характеристики з характеристиками лікаря, оскільки передбачає роботу з людьми, що і є складовою частиною професійної цілісності. Поняття «цілісності» особистості сформульовано та досліджено з точки зору релігійної філософії у працях науковців М. Бердяєва, Л. Карсавіна, І. Кирєєвського, М. Лосського, В. Соловійова, О. Хомякова. Також необхідно зазначити і розвідки учених у галузі гуманізації та гуманітаризації сучасної освіти в цілому (І. Зимня, І. Зязюн, Є. Євладова, Л. Логінова, Н. Михайлова, В. Панченко, І. Радіонова, Ю. Чорний, В. Лутай), які мають безпосередній вплив на становлення майбутнього лікаря та відіграють визначальну роль у формуванні чесно-ї й цілісної особистості.

Виклад основного матеріалу дослідження. Становлення професійної цілісності і чесності студентів-медиків є довготривалим і складним процесом, який містить різноманітні змістові та структурні компоненти навчання гуманітарним дисциплінам у сучасних кризових умовах. Перш за все потрібно розробити концепцію становлення особистості фахівця-медика, яка відобразить усі необхідні компетентно-

сті щодо розвитку професіоналізму і добропорядності в сучасних умовах. Також поділяємо думку науковця О. Айрапетової, яка структурними компонентами професійної підготовки вважає спрямованість, компетентність, індивідуально-психологічні властивості та здібності [1], котрі також є базовими і для студентів-медиків. Адже саме в процесі вивчення гуманітарних дисциплін, зокрема іноземної мови, можна виявити здібності студента й закладати ключові якості особистості, які вважаються необхідними у медичній діяльності.

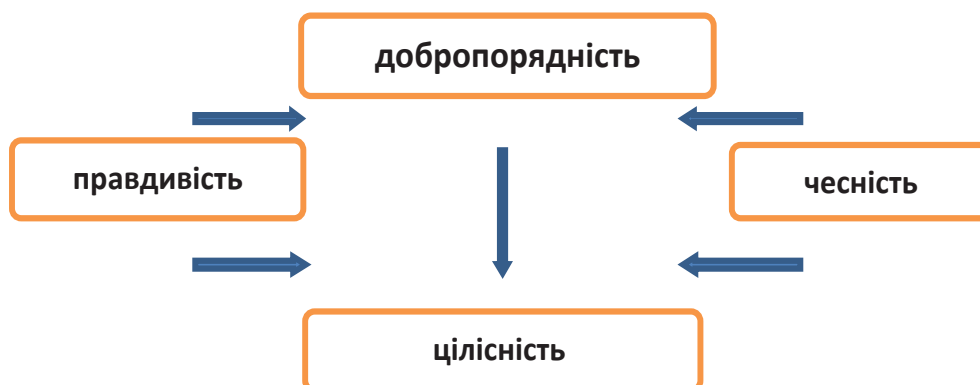
У сучасних умовах технократичних змін формування компетентностей майбутніх лікарів слід ґрунтувати на взаємообумовлених моральних стосунках, які містять:

- ставлення спеціаліста до хворого;
- стосунки фахівця з колегами;
- ставлення фахівця до себе самого;
- ставлення спеціаліста до суспільства.

Як стверджує дослідник А. Хуторський, професійна компетентність становить сукупність ключових, базових і спеціальних компетентностей, які є ієрархічними рівнями-щаблями і виявляються в усіх компонентах структури професійної компетентності фахівця: професійно-діяльній, комунікативній й особистій [9].

Отже, викладачі гуманітарних дисциплін повинні виховувати почуття відданості, вдячності та лояльності, тобто впроваджувати «високу» культуру, яка б відповідала найкращим цінностям й почуттям та формувала високу мораль добропорядності на засадах чесності й професійної цілісності.

Першочергову самореалізацію студента-медика як особистості вбачаємо в сенсі професійної цілісності, тобто розвитку гармонійної особи, яка в критичних ситуаціях повинна діяти швидко, професійно та результативно. Цілісність особистості специфічно охоплює усі структурні й динамічні вияви життя людини. Вона зумовлена не сумою окремих складників, а інтегрованою єдністю трьох витоків існування особистості – біологічного, соціального та духовного [6].

Вважаємо, що «професійна цілісність і чесність» працівника сфери охорони здоров'я повинна теоретично обґрунтовувати сутність трансформації загальних засад і принципів моралі сучасного суспільства, зокрема щодо особливих умов професійної діяльності медиків відповідно до уявлень про професійний обов'язок, благо, добро і зло, справедливість, совість, честь та інші моральні цінності. Термін «цілісність», на думку І. Добронравової, може розумітися як позначення відкритого незамкнутого процесу становлення системи цілим і як позначення властивості (ознаки) системи, що вже стала цілим (властивість «бути цілим»). Відкритість, незамкненість, здатні до самоорганізації цілісності, особливо яскраво проявляються в критичних точках [4].

Цілісність – це стан справжності й добропорядності, чесності, стійких моральних принципів і справедливості, а чесність – це правдивість, уміння діяти і говорити чесно, адже «цілісність людської практики передбачає цілісність пізнання людини» [8, с. 16], тобто поняття цілісності передбачає кореляцію внутрішнього стану особистості та зовнішнього впливу на неї.

Саме тому затвердження в концепції основних ідей гуманізму, добропорядності, толерантності й терпимості, які повинні імплементуватися в навчальний процес вивчення гуманітарних дисциплін на основі чітко виражених реальних прикладів з життя, використовуючи дискурс як важливу вимогу комунікативної компетенції, і необхідно виділяти як культурологічну складову частину кожного практичного заняття. Ретельно обговорена кожна окрема ситуація може змінити установки, принципи та мораль сучасного студента. Тому викладачеві варто чітко планувати заняття й добре обдумувати його виховний складник. Проте слід диференціювати поняття «професійна мораль» студентам-медикам як базовий компонент етичних норм і принципів, тобто підтверджувати прикладами конкретизацію стосунків лікар – лікар, лікар – молодший персонал, лікар – пацієнт та лікар – родина пацієнта з точки зору професійної моралі.

Слід зазначити, що «професійна цілісність і чесність» проявляються в рефлексії, асертивності та діалогічній комунікації в процесі професійної діяльності лікаря. Тому сучасна концепція становлення медика як особистості повинна базуватися як на внутрішніх характеристиках особистості, так і на зовнішніх властивостях впливу навколишнього середовища на становлення студента-медика як професіонала.

Як відомо, гуманізація сучасної освіти вимагає створення новітніх умов у вишах для розвитку професійної цілісності майбутнього фахівця галузі охорони здоров'я. Отож, гуманітарна підготовка у медичних закладах освіти повинна ставити акцент на підготовку медиків-професіоналів, які зобов'язані вкладати у свою повсякденну працю не лише знання та досвід, але й духовні цінності.

Тому «професійну цілісність і чесність» як культурно-етичну складову слід базувати на теоретичному, прикладному і нормативному компонентах етики, а зміст етико-деонтологічних норм детермінувати характерними завданнями конкретного виду професійної діяльності в процесі викладання гуманітарних дисциплін. Як стверджує Н. Бутенко, у структурі професійно-педагогічної компетентності слід розрізняти такі компоненти:

- гуманно-особистісна орієнтація відповідає принципу відповідності діяльності природі людини, допомагає утримати цілі, зміст і результати педагогічних дій;

- системність бачення дає змогу правильної побудови структури методів, конструювання методик, грамотно використати технології;

- технологічність гарантує високу продуктивність дій та орієнтацію на безумовне досягнення запланованого результату;

- здатність взаємодіяти зі своїм і чужим педагогічним досвідом стає джерелом критеріальної інформації про правильність і неправильність дій;

- креативність і рефлексивність супроводжують фахівця в процесі вивчення й перетворення системи професійної поведінки [3, с. 33–37].

Вважаємо, що ці компоненти слід упрощувати в навчальний процес гуманітарного блоку медичних вишів, адже вищезгадані характеристики сприяють таким рисам, як добропорядність, чесність і порядність майбутнього лікаря.

Необхідно систематично говорити майбутнім фахівцям сфери охорони здоров'я, що наполегливість, постійне удосконалення навичок, знань, умінь, бажання допомогти та відповідальне ставлення до пацієнтів, молодшого медичного персоналу та колег у майбутньому отримає адекватну оцінку спеціаліста та спричинить подальший кар'єрний ріст. Дослідниця Т. Ісаєва у змісті професійної компетентності виокремлює такі складники: адаптаційно-цивілізаційний; соціально-організаційний; предметно-методичний; комунікативний; ціннісно-змістовий [5, с. 17]; вони мають безпосередній вплив на становлення цілісності у сфері професійної діяльності та становлення чесного фахівця сфери охорони здоров'я.

Лише гуманітарна освіта може підвищувати внутрішню мотивацію шляхом постійного удосконалення та урізноманітнення системи заохочення студентів-медиків. Тож слід постійно підтримувати атмосферу порядності, дружнього ставлення, підтримки, інтелігентності й культури серед студентів, беручи за основу реальні життєві ситуації щоденного життя чи окремі професійні приклади, тобто діалогічне та монологічне мовлення з висловленням власних міркувань чи думок або участь у диспутах, дискусіях чи студентських наукових конференціях. За словами В. Байденко, модель компетенції заснована на параметрах особистості, лежить в основі підходів (перш за все в освіті), які надають особливого значення розвитку моральних, духовних і особистих якостей людини [2, с. 11].

Саме з розвитком теоретичної та практичної медицини лікарі постають перед об'єктивними труднощами щодо професійно-етичних норм і якостей щодо пацієнтів та їхніх родин, а інколи навіть щодо своїх колег. Тому рівень функціонування професійної цілісності майбутніх медичних фахівців вважається основою досвіду вироблення навичок щодо готовності спеціаліста-медика, який вирізняється високою динамічністю, мобільністю та залежністю від професійних чи ситуативних обставин. Адже цінності – це ідеї, переконання, на які фахівець покладається під час прийняття важливих рішень.

Необхідно зауважити, що розрізняють цінності альтруїстичного характеру (допомога, підтримка, захист), етичної відповідальності (гідність і цілісність професії) та цінності, пов'язані з потребами самореалізації, самоствердження, самовдосконалення і досягнення професіоналізму [7]. Тобто майбутній фахівець сфери охорони здоров'я повинен володіти професійними якостями, чітко ідентифікувати себе з гуманною професією медика та розуміти необхідність постійного самовдосконалення, адже «професійна цілісність і чесність» є необхідними складовими частинами добропорядності й професіоналізму особистості.

Висновок. Вишівська медична освіта повинна імплементувати засади гуманізації та гуманітаризації дисциплін гуманітарного блоку з опорою на державні освітні стандарти сучасного покоління, в основі яких повинна бути особистість, її морально-етичні цінності та якості. Беручи до уваги

сучасну геополітику, необхідно ускладнити та посилити вимоги до вишівської медичної спільноти, щоб випустити гармонійну особистість із чеснотами, які відповідають вимогам сучасного суспільства. Цінності вважаються ключовим поняттям у становленні особистості лікаря, зокрема особлива увага повинна приділятися базовим цінностям. Адже чесність як складова частина успіху в професійній діяльності формується у дитячому та юнацькому віці, а з накопиченням життєвого досвіду в особистості формуються власні погляди, переконання, закладаються моральні принципи добропорядності та ідеали, які відіграють вирішальну роль у цілісності професійної діяльності медика.

Тому **перспективу подальшого дослідження** вбачаємо у розкритті важливих чинників і компонентів, які впливають на становлення професійної ідентичності медика-професіонала в сучасних умовах.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Айрапетова Е. Компоненты профессиональной подготовки менеджера в вузе / Е. Айрапетова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ncstu.ru/content/_docs/pdf/conf/past/2005/pps/15/26.pdf.
2. Байденко В. Концептуальная модель государственных образовательных стандартов в компетентном формате (дискуссионный вариант). Материалы ко второму заседанию методологического семинара / В. Байденко. – М. : Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. – 20 с.
3. Бутенко Н. Компетенції сучасного викладача вищої школи в контексті реалізації його місії / Н. Бутенко // Вісник Львівського університету. Серія педагогічна. – 2009. – Вип. 25. – Ч. 1. – С. 31–39.
4. Добронравова И. Синергетика: становление нелинейного мышления / И. Добронравова. – К., 1990. – 148 с.
5. Исаева Т. Классификация профессионально-личностных компетенций вузовского преподавателя : труды Международной научно-практической интернет-конференции «Преподаватель высшей школы в XXI веке» / Т. Исаева. – Сб. 4. – Ростов-на-Дону : Рост. гос. ун-т путей сообщения. – С. 15–21.
6. Максименко С. Загальна психологія : [навч. посібник] / С. Максименко. – К. : Центр навч. літератури, 2004. – 272 с.
7. Основы социальной работы : [учебник] / отв. ред. П. Павленок. – М. : ИНФРА, 2001. – 395 с.
8. Слободчиков В. Психология человека / В. Слободчиков, Е. Исаев. – М. : Школа-Пресс, 1995. – С. 383.
9. Хуторской А. Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированного образования / А. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 2. – С. 58–64.